

„Danferen“, et halvugentlig Nyheds- og Oplysningsblad for det danske Folk i Amerika, udgivet af DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Nebr.

„Danferen“ udgives hver Tirsdag og Fredag, Bladet betales i Forud. i de forenede Stater \$ 1.50, Udlandet \$ 2.00. Bladet betales i Forud.

Beskrivelse, Betaling, Adresserendring og andet angaaende Bladet adresseres: DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Nebr.

Redaktion: A. M. Andersen.

Alle Bidrag til „Danferen“'s Indhold: Afhandlinger, Korrespondancer og Artikler af enhver Art, behøves adresseret: A. M. Andersen, Blair, Nebr.

Entered at the Post Office at Blair, Nebr., as second class matter.

Advertising Rates made known upon application.

„Danferen“ bliver sendt til Subskribenter, indtil udtrykkelig Oplysning modtages af Abonnementerne, og al Gæld er betalt, i Overensstemmelse med de forenede Staters Postlove.

Naar Læserne henvender sig til Folk, der avetter i Bladet, enten for at købe hos dem eller for at faa Oplysning om det avetterende, læses de altid omkaldt, at de faa Oplysning om dette i dette Blad. Det vil være til genbydig Nytt.

Præsident Roosevelt og de politiske Partier.

Man kan sige om Præsident Roosevelt, hvad man vil — eet maa man indrømme, og dette ene er, at han er en Mand, en Størrelse, som man maa regne med i Politiken.

Det tjener næppe til Mandens Fortlejnelse, at der staar Kamp om ham, at han finder stærk Sympati og tillige stærk Modsigelse. Han har da foriaaet at jatte Laster og Sind ja Vidensfaber i Bevægelser.

Saa sandt der i et Folk er baade gode og onde Tænder, saa sikkert vil den Mand, der tager kraftigt fat for at øve Netfærdighed imod alle og i de forskellige Retninger, den Mand, der søger at jatte de gode Kræfter i Frihed og Bevægelse og at stække det onde Indflydelse, finde baade kraftig Sympati og hidsig Modstand. Hvad der møder Præsident Roosevelt er ganske naturlige Forretninger.

Det var næsten morjomt, da Senator Tillman fornøjlig skulde have fat paa Præsidenten. Hvor gerne vilde han dog ikke Manden tillids! „Too bad to praise, too good to curse“. Meget godt maatte han indrømme, at Roosevelt har udrettet. Og saa det onde da? For os reducerer det sig til Nul. Men netop fordi Præsident Roosevelt har ført en saa kraftig Politik, som han har, og fordi hans Netfærdighedspolitik har laaet an iblandt Folket, derfor gælder det nu til Præsidentvalget for Demokratene om at faa ham. Det var en mærkelig Udtalelse af Tillman, at derjom Roosevelt var bedre, saa vilde han være Demokrat. Det er altsaa, hvad det gælder om — at blive Demokrat!

Og det onde, den demokratifre Senator fra Syden saa sandt hos Præsidenten, var, at han imod Grundloven som Unionens øverste Eksekutiv vilde fornyelig Magten, tage fra de enkelte Stater og lægge til Forbundsregjeringen. Det Spørgsmaal var jo stærkt fremme for en Tid tilbage angaaende nogle Sammenstød mellem U. S. Distriktsretter og enkelte Staters Jernbanelevning. Det var Centralisering af Magten, man antede over. Vi mener nu rigtignok, at der endnu er langt frem, før Spørgsmaalet om Forholdet mellem føderal Ret og Statsret angaaende mellemstatlig Trafik ser sin endelige Løsning. Men hvad kan ikke bruges, naar Partierne rykker i Marken imod hinanden i en Valgkampagne! Og netop det, at Roosevelt og hans Politik for at kontrollere Trusts og de store Korporationer, skulde gaa Staternes Ret for nær, det er et Argument, som er skiftet til at væfke Staternes Patriotisme og skabe Had mod dem, der vil gøre Staar i Statens Rettigheder. Vi mener nu, som sagt, at dette Argument er opfundet for Velgigheden og reducerer sig i Virkelighed til Nul.

I Grunden er alt det, Roosevelt har udrettet af Betydning, demokratif, og det, han har udrettet, som

ikke er demokratif, det er enten uden Betydning, eller det er ondt. Saaan er Demokraternes Dom om hans Administration.

Men Faktum er nu alligevel, at Roosevelt er Republikaner, og om Demokratene vilde have gjort det samme, saa blev det dog en Republikaner, der kom til at tage det første Mødestag imod den korrupte Velstands Magt her i Landet.

Roosevelts Betydning indenfor sit eget Parti skal vi komme nærmere ind paa i et senere Nummer.

Dr. Mathilde Berg.

Det kan vel være en 16—17 Aar, siden Mathilde Berg først besøgte Et Hørs, Hørsstole. Saa frisk som selve Vaaren kom hun med, var hun Grimodig med spillede Liv, men religiøs i Vinden. Hvor hun allerede den Gang kunde høre, saa det duggede paa Hjertets Smaaspirer. Og tale? At høre hende fremfange Niards „Det ubekendte Land“, eller at se hende spadere rundt i Gaden, Arm i Arm med sin gamle Fader, som besøgte hende, mens Tølen gik for dem, lige lykkeligt optagne begge to, det var ikke just, hvad man hørte og saa hver Dag.

Hun tog Eksamen, holdt saa Skole nogle Aar, snart paa Engelsk snart paa Dansk. Dog saa til Normal Skolen i Peru, Nebr., sit „State Certificate“. Soldt Skole i Dannebrog. Kom derfra til Blair College som Lærerinde, var der nogle Aar. — I den Tid havde vi paa Skolen blandt andet Missionshistorie. Udskillige var noget optagne af at se ud over Sedningemarkerne. — En Tid efter kommer Mathilde ind paa mit Bærelse og siger: „Næ, tænker at gaa ud til Sedningerne“.

„Hvorhen? Til Kina?“

„Det ved jeg ikke. Jeg vil være Vagmissioner og skal altsaa først sunder til Rege.“

„Det vil tage fire Aar, og det er en lang Tid.“

„Ja, men det gør jo ikke noget, at Tiden gaar, blot den gaar godt“, svarede hun, og jeg følte at der var ikke noget at lægge til eller tage fra. Sagen var ordnet mellem hende og Herren.

Saa gif de fire Aar, og gif godt. Om Sommeren holdt hun Jernstole i Albert Lea, Minn. Virkede saa som Læge et halvt Aars Tid paa Clarksons Hospital i Omaha.

Hun havde jo saa i Tidens Løb tænkt over, hvor hun skulde søge sin Arbejdsmark i Sedningeverdenen. Enden paa Overvejelser blev, at hun, der vedblev at være dansk, henvendte sig til „Danish Missionsselskab“, som, da det fra flere Sider kunde hørte godt om hende og hendes Skikthed for Gerningen, „var glad ved at modtage denne Gave til Missionen“.

Vestemøllen mellem Dr. Berg og Dansk Missionsselskab blev saa, at hun skulde komme til Danmark nu til Maj og være paa Hospitalet i København nogle Maanedere og saa, om alt gif vel, udfærdiges til Indien.

Bed Nytaar var hendes Tid ude ved Clarksons Hospital. Hun vilde saa bruge disse Maanedere i hendes Hjem og rejse lidt om og sige Farvel til Venner.

Midt i dette blev hun syg. Lægerne raadede til Operation.

Jeg saa hende i Council Bluffs ved Andrew Hansens, hvor hun havde noget af et Hjem, nogle Dage før hun tog paa Hospitalet.

„Er De ikke bange Mathilde?“

„Noget — men — ikke saa meget — det gaar nok.“

„Tror De, at De kan blive stærk nok til at gaa ud til Indien, om alt gaar vel?“

„Det er maalle tvivlsomt, men saa bliver der jo nok et andet Sted at være.“

Der havde været Bud efter hende fra forskellige Steder.

Pastor Heede tog hende til Alters, før hun søttes paa Hospitalet, og han besøgte hende der, ogsaa ret før hun døde.

Aftenen før hun tog til Hospitalet, læste hun den 116 Salme — du, som læser dette, maa heller laa op i din Bibel og læse den.

Paa Clarksons Hospitalet var baa-

de Læger og Sygeplejere glade ved at faa Velgighed til at gøre noget for hende, „for hun har gaaet faa fordringsløs og været saa god imod alle iblandt os“, sagde de. Og de mente, hvad de sagde. En særlig glad Veninde blandt Sygeplejerne læste for hende, had med hende.

„Nys mig“ sagde Mathilde en Dag til denne hende saa hengivne Veninde.

Skønt Læger og Sygeplejere er vant til noget af hvert, saa var der en Sorgens Smerte blandt dem, da Mathilde døde.

Første Operation gif ret godt; men den kaldtes ogsaa „en mindre Operation“. En halv Snes Dage efter kom den anden større. Det var nok Torsdagen den 5. Marts. Fredag led hun meget. Senimod Fredag Middag begyndte det at synke nedad. Der blev telefoneret efter hendes Broder i Nyjed. Men han kom for sent.

Næ, fik henimod Aften Telefon, at hun næppe kunde leve Natten over.

Rejste der ind, men kom for sent. Hun døde i 8 Minutter i 8 Lørdag Aften d. 7. Marts.

Hun var ved fuld Bevidsthed til en 15—20 Minutter, før hun døde.

Danske Venner havde gaaet ud og ind hos hende under hendes Sygdom, der nævntes Mrs. Hansen, Mrs. Anderjen, Marie Anderjen og Eline Mathiesen og flere. Alle trofaste gamle Venner. Nogle af disse var ved hendes Dødsleje.

Søndag Aften saa jeg Mathilde, som hun laa der smukket af Vennehænder til den sidste Rejse. Det kunde ikke hjælpe, at man havde Trang til endnu en Gang at sige: „Mathilde!“ — for hun var gaaet.

Søndag Formiddag tog jeg til Blair. Søndag Eftermiddag havde en Vennekof med Præsterne Schousboe og Seede i „Undertakeren“'s Lokale en Minde- eller Afstedsudstilling. Mandag Morgen førtes hun Vest paa, hvor Venner i Dannebrog og Nyjed tog imod hende for sidste Gang her ned.

„Herren bevarer de enfoldige, jeg var elendig, men hun frelsie mig“ (Sal. 116). R. R. Andersen.

Tre Syndere.

(Af Nemo.)

Følgende er en noget dramatiske Fremstilling, og som jaadan maa det læses, jærlig Slutningen. Det hele er meget alvorligt.

Dyve i et usjelt Dagkammer sidder en bleg, forbyttet Kvindefikelse ved et Svarbejde. Ung, men med et af Sorg og Grammelte stærkt praget Ansigt. Hendes Øjner er i saa røde, febrilske. Tynde, magre, halvt frampejvige Jingre driver Naalen uafbrudt gennem Linnedstøjet. Time efter Time — Sting paa Sting: Hjemmearbejds Elendighed.

Tra et nærliggende Kirkeetaarn hører hun Klokkens dybe, malmfulde Slag. Li — elene — tolv; Klange som hæver jaa vidt over den vilde, vildsomme Vys Tage og Taarne. Det rinder hende i Sinde, at hvis hun nu kunde følge med disse Klokketoner fra Herrrens Hus ind i alle disse mange Menneffers Huse, hvorind de naar, hvordan mon Menneffene vilde modtage hende! „Lidt frivillig Medlidendighed for min dybe Fattigdom maaste — og megen frivillig Harme og Haan og Foragt over min Synd“, sagde hun halvlyst hen for sig.

Da Klokken slog ét, rejste hun sig tung, traet og taub; gif hen til Vinduet og trykkede sin Pande mod Rude. Oh, den var saa kold, men alligevel, det svalede dog saa velgørende helt ind til de mange, bitre, triste Tanter. Hendes Øje søgte op ad mod de klare, blinkende, tavse Stjerner: „Hvornede finder jeg ingen Medlidendighed — o g h i s t o p p e?“ Hun lo, men der var en uslyggelig Klange over denne latter.

Da lod der, hørte fra den mørkeste Krog, en spæd, angstelig Klange. Den unge Moder søj hen til Barnets Seng, en gammel Bidskurv. Men den lille var atter i tryk Søn, aanderne dybt og regelmæssigt.

Na, naar hun tænkte paa disse to just henbuunde Uger: hvor det banfede i de smaa hvide Tindinger!

hvor de mørke Øjne (hendes egne) gnistrede i Joberglans! hvor Mandedrættet var, aa, jaa byrdefuldt — disse Dage, disse Nætter! hendes Lemmer fjalv ved Tanken derom.

Men Barnet blev hende atter skænk. Og da hun bojede sig ned over Buggen — Buggen! — slog det svære, mørkebrune Haar sig løs og faldt som et dejligt bølgende Star ned over den lille: hendes Skænk, hendes Lykke! hendes Sorg, hendes Trost!

Da brast hun i Graad — men hun græd Glædestaarer. Sides Glæde var den samme som enhver anden Moders over sit Barn — den høje Lykke, det er gifet en Kvinde at føle — som Kvinde.

Nu er vi i en af de fine Gader. Et behagelig opvarmet Bærelse paa første Sal. Vagle, foitbare Tæpper. Store Mestres Malerier.

Ved Vinduet et stort, bredt Skrivebord med Keol og mange videnskabelige Bærter, Manuscripter, Breve. Over alt dette kaster en med rødt behængt Glødelampe sit dampede, jenuelle Skær.

I en udfaaren Egestol sidder Mesteren, en iatelig Herre med velplejet Slag og floge Øjne bag de stærke Glas. Med en japansiff Papirkniv aabner den fine, velformede Saand en Konvolut:

„Indlagt, Hr. Doktor! for Deres Antirengelser for at redde min Søns Liv . . . Anvisning paa tusinde Dollars“.

„Ja, jo! den unge Kemiker. Efter fuldendt Studium og glimrende Eksamen røgt i en Duell . . . et hæsligt Kaarbesjitt . . . Blodforgiftning, Tetanus . . . og Tid.“

Han smed Brevet væk, som var det forgiftet.

Brev Nummer to: „De maa ikke gøre Dem videre Ulejlighed for min Skyld, da jeg nu i det befendte Bjergeranatorium har fundet det for min Sygdom rigtige Middel og alerede sporer betydelig Bedring o. i. v.“ — Ho, altsaa atter et Klippeaar for denne Bjalt Kurstjener. Atter stal han jaa Vren, som tilkommer den forudgaaende jagforjandingsbevandling. H!

Nu en Damehaand: „.....mig en sand Jernøjselse bermed at overbringe min Livsredder et lille Afdrag paa den uendelig store Tassefyld, hvori jeg stal til Hr. Doktoren“. Saa det tror du, Stakkel! Men hvem havde vel ogsaa funnet sig hende, at jaadanne Lunger aldrig mere kommer til at indaaende Joraarsluft.

So-høj! hvad ser man her. „Hans Majestat har alernaaadigt besluttet, at De, i Betragtning af de overordenlige Fortjenester, Deres Brodure ogsaa her i det fremmede drikker, tildeles Ordenen: den idjpriddende Drage.“

Læseren gryntede et Saansord. „Nej, var jeg kun bleven min Ungdomsstarlighed tro, Violinen.“

— Hvorfor havde han da nu sin Vidensfab? Hans Øje gled hen paa en prægtig Væjstegning. En Conterfait af en raare dejlig Kvinde med store straalende Øjne. Over hele Landet den fejrede Sangerinde. Først han saa hende, havde en demonif Stemme hviflet ham, først sagte, siden stadig stærkere: hun maa blive din, koste hvad det vil!

Hendes Mand blev alvorlig syg. Og hvem anden skulde man kalde end den navnkundige Hr. Doktor. — Da var det, at han en Midnat, som den syge raabte om Hjælp, raabte i Jobervilbelse, opfordrede Plejerken til at søge sig et Kvarters Øvile i et andet Bærelse — og da hun var borte, rakte sin Patient den jaedvanlige Læffedrit, tilfæt — thi Helvedes Aander regerede i Legens Sjæl — med en snigende Gift, som han vidste, intet Spor efterlod sig. —

Saa! denne Satans Vidensfab, hvor han havde den — nu.

Inde i denne mægtige, majestættige Bankbygning, indersit inde, inde i Vankammeret saa at sige midaldrende Mand paa en Stol. Slappe hænger begge Hænder ned, saa langt de kan naa. Slæpt hænger han Hovedet ned paa Brystet. Sammensunken, henvisnende; aa, en gammel Mand!

Længe, længe sidder han der. Og

da han, stræmt ved et Dørjæld, farer op, er det mørkt. Ten til Døren til Væskappen, som han med Rødfjens Angst drejer rundt. Men dette stærkende Vys fra de mange Svigholde og ogsaa igen for meget. Drejer dem alle til No undtagen een. Nu befunder han sig paa det, han holder i Haanden. Et Telegraam. Han læser det paamy. Saaan: „Firmaaet Højgang & Søn har standset sine Betalinger.“

Det var det hele. Disse jaa Ord havde i Øbet af tre Timer forvandelt ham til en gammel Mand.

Allered for to Aar siden var han nær rogen af Vinden, som man siger. Siden den Tid havde han holdt det gaende paa Kumpjerne. Ved mange, Kunstjer og sneb, nogle lovlige og mange af den anden Slags. Men nu var han vendt Vinen ud. Dra det fallerede Firma ventede han med det første et betydeligt Laan, hvormed han selv skulde holdes i Gang.

Det var ikke Sorgen for de mange, han havde nydt, og som ved hans Jald vilde finde sig paa bar Vind — nej! sit Hujes store Anseelse og den ubetingede Agtelse, han nød, og som nu skulde tabes: har! frygtelige Tanter. Sællere og end leve dette foruden.

Men der gif han nu, vankende op og ned ad Gulvet. Dste standjende, som med et Høf. Flere Gange littede (skønt ingen saa det) han sig hen til en skjult Dør til et hemmeligt Kamm, hvor han havde forskjellige Ting gemt hen: en tynd men fast Strikke; et Par jmaa Glasjer med Opningehoveder paa; en lille skinnende Tjenge med fort Haandtag samt en femjrets jmaa Stamre; en smækket Dolk med sølvforjiret Greb, og flere jaadanne Smaa ting til Nødhjælp.

Et Par Gange haandterede han Riffolen, efterjaa alle Patronerne, medens hans Tanter derunder sloj rundt omkring over vort vide, frie Land.

Ogsaa Dolken, hvis Eg han prøvede med Hegejingeren, tiltrak sig hans Opmarksjomsjhed. Men da var hans Tanter langt jydpa, i Italien, Lykjet og Morgenlandene. — Det var et Syn for Psykologen, da hans indre Stemme formulerede Spørgsmaalet: Hvor haardt skal der mon trykkes til med denne spidse, tavje Tjenge? Han prøvede den mod sit Bryst, ganske jagte — den lyntes at glide let nok gennem det fine Klæde, med eet vilde den ikke længere. Jorfjigt presjvede han lidt haardere. En Skodde sloj mod en af starmene med voldsomt Raabaler. Dette kan i Natens Mørke stramme selv de paalideligtte Nerver — meget mer denne Sturfs, beiedt som han var. Hans Arms Muffler gjorde et ufriwilligt Træk, den skinnende Staaltinge forigenem Tøjet og prikkede ham i Siden. Blot ubetydeligt, men han sølte med uforsklarlig Gjsten, hvorledes Blodet pibledede varmt ud og søgte nedad.

Maende jmed han Vaabnet fra sig og med jaadan Kraft, at da det tilfaldig plantede sin Spids i en Stol, gibrede det, jaa en lydlig Tone høretes.

Saa du nogen Sinde en Sjæne? Der er vist ikke mange Menneffer med Sans for sjællige Udtryk, der kan se dette Dørs Øje næved uden at søle sig sælsomt berørt. Skulde jeg sige, hvad jeg tænkte om Sjæneens Øje, og hvorledes jeg opfattede dens Sjælfstemning (thi denne Vægtneffe er tilladelig), maatte jeg sige det jaadan: dette Utusse kan gøre alle for den mulige Ting undtagen en eneste — den kan ikke se mig rigtig i Øjet. (Besjynderlig nok, det eneste, der kan i nogen Maade berolige dette vilde Dyr, er demodige, flagende, jamrende Violintoner — deri jynes den at finde Behag.)

Men tilbage! Kunde du have observeret den rige, ansete Bankør, da han nu vankede frem og tilbage, op og ned ad Gulvet: du vilde have fundet ganske det samme Sjælemærke der.

Og hvordan mon det saa ud i hans Aands Værksted?

Det var ikke mod sig selv og sin egen Gjren, hans Tanke første Anklage. Nej, mod andre, stadig andre.

Nu og da standjede han. De stikfende, vilde Øjne ligesom søgte „durch“ igennem Vægge og Døre langt, fjernst efter et Hvildepunkt.

„Men alt maa have Ende. Er du snart færdig?“ — Saaledes troede han at høre en Nøst.

Resolvoeren mod Tindingen — him! — færdig!

Bylv eller Landliv.

Nr. 6.

Opgaven.

At fildre By eller Landlivet i alle dets forskjellige Fremtoninger vilde være en Umulighed indenfor det begrænsede Spalterum, som tillades Opgaven; dog vil det være en Nødvendighed at antyde og paa-pege nogle af de væsentligste Fremtoninger. Ved Begrebet „Bylv“, som behandles i denne Opgave, forstås jærlig de store Byer, som i store Maalestof er Centrum for Landets Handel, Trafik og Industri. Det er jo ogsaa jærlig disse, hvor Jolketromningerne gaar fra eller til i store eller mindre Grad. Desuden skulde Opgaven begrænde sig til at behandle By- og Landlivet blot for vort danske Folks Bedkommende.

Strømninger.

Ved en Smule Skendstjab til vore danske Støteler her i Landet bliver man opmærksom paa, at de første store Strømninger er udsaaet fra de store Byer. I de første Tider, da Judoandrerirrommen her til Landet fra Danmark var jærlig stærk, var det i Særdeleshed de store Byer, der formaadede at møde og tilfreds-jstille de krav, der jærlig bevægede Strømmen hid — kravet om Arbejde og Fortjeneste; den Mulighed var ikke jaa stor paa Landet, i Skoven eller paa Prærien, fordi den første Del af Judoandrerne mangledes kapital. Men skulde Byerne bestjaa — Handel og Industri vedvare, da maatte Landindustrien ogsaa vokse. Derfor aabnedes de store Landjtrækninger af Megeringen paa lette Vilkkaar, jaa det blev muligt for ogsaa de mindre bemidlede at erhverve noget for dem selv, og en stor Del af den danske Arbejderbefolkning i Byerne benyttede sig af Anledningen, og mange havde ogsaa i Byerne erhvervet sig tilstræffelig kapital. Det er kun godt en Væneffektalder, at denne Strømning og Udsviffing har gaaet for sig, jærlig for vort danske Folks Bedkommende; men det er ogsaa jærlig i den sidste Mennesketalder, at den kolossale Udsviffing og Opving i By og paa Land har gaaet for sig. Nu jaaar der en anden Slagt, vofjet op under belt andre Vilkkaar og Forhold, end vi havde — en god og betydelig lettere Anledning; men nu bliver Spørgsmaalet: vil denne Slagt forjaa at benytte Anledningen lige jaa godt som hin, vil den paaafsnede det Arbejde, hvori deres Forældre eller Jorgengere lagde deres Ungdoms- og Manddomskraft? Vi kan ikke jvare for de enkelte Bedkommende, men det er en Skendjgering for et altfor stort Antal Bedkommende, at de lader haant om Anledningen, der ligger for dem. Der er for en altfor stor Dels Bedkommende for megen Strømning til de store Byer. Jeg mener ikke, at man belt igennem kan anvende Ordproget: Stomager, bliv ved din Læst — anvend det faaledes, at Landmanden og hans Efterkommere skal vedblive at være Landmand, eller at Forretningjmanden og hans Efterkommere skal vedblive at være Forretningjmand o. s. v.; men for manges Bedkommende er det forkerte Bevæggrunde, der driver den yngre Landbefolkning til at omffifte Landlivet med Bylivet. Det ligger i Tidsaanden nu at „være stor paa det“, mere end nogen Sinde før; for manges Bedkommende er det for simpelt at være „Færmer“; det er noget helt andet, mener man, at faa en Vestjerveret den rige, ansete Bankør, da han nu vankede frem og tilbage, op og ned ad Gulvet: du vilde have fundet ganske det samme Sjælemærke der.

Og hvordan mon det saa ud i hans Aands Værksted?

Det var ikke mod sig selv og sin egen Gjren, hans Tanke første Anklage. Nej, mod andre, stadig andre.

Nu og da standjede han. De stikfende, vilde Øjne ligesom søgte „durch“ igennem Vægge og Døre langt, fjernst efter et Hvildepunkt.